

Székelyek a nyári olimpiai játékokon

Az idén nyáron Londonban kerül sor a 2012-es év legnagyobb sporteseményére, a XXX. nyári olimpiai játékokra. A Temze-parti metropolisban 204 nemzet 10 500 sportolója mérheti össze tudását, ügyességét 32 sportág 302 versenyszámában. Ez az esemény lehetőséget ad a visszatekintésre, arra, hogy számba vegyük azokat a székelyföldi olimpikonokat, akik az elmúlt évtizedekben különböző nemzetek színeiben részt vettek az ötkarikás játékokon, csapataiknak, önmaguknak, de szülőföldjüknek is elismerést és dicsőséget szerezve.

Az udvarhelyi, csiki és gyergyói (Hargita megyei) sportolók azonosításában könnyű dolgunk van, hiszen nevük ott sorakozik a Hargita megyei olimpikonok csíkszeredai emlékművén. A Borbáth István Ágoston testnevelő tanár által kezdeményezett emlékművet Nagy Ödön csíkszeredai képzőművész tervei alapján készítették el. 2004 októberében a Vákár Lajos Műjépgálya előtti parkban állították fel. Az emlékmű öt márványoszlopa az olimpiai karikák számát jelzi, ezekre vannak felvésve a Hargita megyében született, illetve az itteni csapatok színeiben nyári és téli olimpiákon résztvevő sportolók és edzők nevei. A listát az udvarhelyszéki **Keresztes Lajos** birkózó nyitja, aki 1900. április 30-án Alsósófalván született. Mesterségének megfelelően (hentes) kezdetben a budapesti Húsos Sport Club, majd rövid külföldi tartózkodás után, 1924–1928 között a Magyar Atlétikai Club versenyzője volt. A kötöttfogású birkózás könnyűsúly súlycsoportjában versenyző Keresztes 1924-től 1928-ig szerepelt a magyar válogatottban. Ez idő alatt két olimpián is részt vett: 1924-ben Párizsban ezüstérmes, négy évvel később Amszterdamban aranyérmes lett. Ezen kívül Európa-bajnok (Milánó, 1925) és négyszeres magyar bajnok (1923, 1925, 1927, 1931) volt. Az aktív sportolástól visszavonulva, 1946-tól a Budapesti Vasasban edzősködött. Edzői pályafutása is sikeres volt, legismertebb tanítványa Kozma István, a kétszeres olimpiai bajnok.

Sóvidék másik híres birkózója a korondi származású **Lőrincz Márton** (1911–1969) volt. Elemi tanulmányainak elvégzése után a fiatal Lőrincz Márton a székelyudvarhelyi Gyarmati István asztalosmesterhez szegődött inasnak, hogy mesterséget tanuljon. A

pezsgő sportéletéről híres székely anyavárosban már megismerkedhetett a birkózás alapjaival. A gazdasági válság idején Magyarországra emigráló korondi fiatalember 1934-ben a Magyar Atlétikai Club tagjaként tűnt fel a magyar sportéletben. Mindkét fogásnemben versenyzett, 1934–1937 között kötöttfogásban és szabadfogásban tíz alkalommal volt tagja a magyar válogatottnak. Az 1934. évi stockholmi Európa-bajnokságon ő szerezte a magyar küldöttség egyetlen aranyérmét, s ezzel bekerült az olimpiára készülő csapatba. Az 1936-os berlini olimpiára dr. Papp László birkózó társaságában Szentesen készült fel. A kötöttfogású birkózás lég-súly csoportjában (56 kg) olimpiai bajnoki címet nyert a svéd Svensson legyőzésével. A berlini olimpia bajnokai a német rendezőktől egy-egy tölgyfacsemetét kaptak. Lőrincz Márton, mivel szülőföldjére nem térhetett vissza, Szentes városának adománnyozta csemetéjét, amely időközben terebélyes fává fejlődött a korondi Herkulesről elnevezett téren. A második világháború után a nyughatatlan természetű Lőrincz Dél-Amerikába vándorolt. Az argentinai Bariloche városában magányosan halt meg 1969. augusztus 1-jén.

Szintén a berlini olimpiai játékok résztvevője volt az udvarhelyi születésű ifj. **dr. Dobos Ferenc** (1912–1992), a helyi Római Katolikus Főgimnázium tanára. A Pázmány Péter Tudományegyetem földrajz-történelem szakán szerzett tanári oklevelet. Egyetemi hallgatóként az evezős szakosztály sportolója lett. Kiváló eredményeinek köszönhetően magyar színekben részt vett 1936-ban a berlini olimpián, ahol a kormányos nélküli négyevezős versenyben csapatával a kilencedik helyen végzett.

Az udvarhelyi sportolók sorát **Barabás András** (1937–2005) távfutó atléta folytatja. A Bukaresti Dinamo sportolójaként tizenkétszeres országos és háromszoros Balkán-bajnok volt. Romániát képviselve jelen volt az 1960-as római és az 1964-es tokiói olimpiákon.

Székelyudvarhely az évek során három olyan kézilabdázót is adott, akik kijutottak a nyári ötkarikás játékokra. A helyi Akarat csapatának játékosaként hívta fel magára a szakma figyelmét **Miklós Magda** (szül. 1948) és **Laczkovics Mária**. A román női kézilabda válogatott tagjaként Miklós Magda 1967-ben ifjúsági világbajnokságot nyert. 187-szeres válogatottként és a román csapat kapitányaként többszörös világválogatottként vett részt Miklós Magda az 1976-os olimpián. Montrealban a negyedik helyen végző román csapat tagja volt a 76-szoros válogatott Laczkovics Mária is. **Ilyés Ferenc** (szül. 1981) az édesanyja, Miklós Magda példáját követve szintén kézilabdázik. A balátlövő poszton játszó Ilyés Ferenc profi pályafutása 2000-ben a Pick Szeged csapatánál kezdődött, majd hét év után az MKB Veszprém KC csapatához igazolt. 2009–2011 között a német TBV Lemgo csapatát erősítette, két év után ismét visszatért Veszprémbe. A 2003-tól magyar válogatott Ilyés Ferenc 2004-ben kijutott az athéni olimpiára, ahol az előkelő negyedik helyen végzett csapatával.

Szabó Vilmos kardvívó (szül. 1964-ben, Homoródalmáson) román színekben az 1984-es Los Angeles-i olimpián csapatversenyben szerzett bronzérmes.

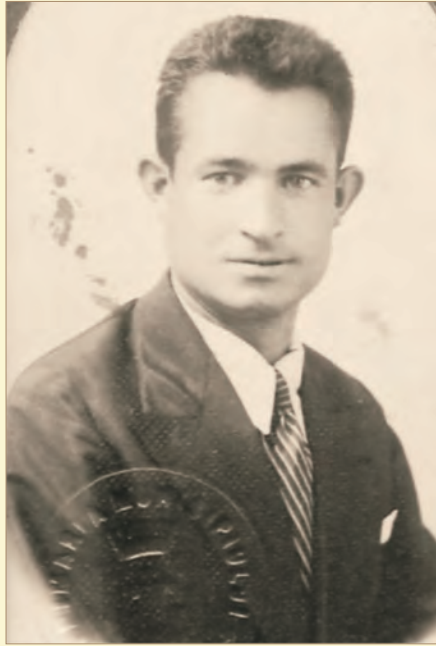
A székelyudvarhelyi **Fejér-Konnerth Zoltán** (szül. 1978) asztaliteniszező tizenkét éves korától Németországban játszik. A többszörös német bajnok Fejér-Konnerth német színekben játszott 2004-ben Athénben, mikor páros versenyben a legjobb 16, egyéniben pedig a legjobb 64 között végzett.

Az udvarhelyszéki olimpikonok ismertetését két legendás birkózóval, Keresztes Lajossal és Lőrincz Mártonnal kezdtük. Ugyancsak két birkózó bemutatásával kívánjuk zárni a sort. Mindketten székelyudvarhelyiek és 1992-ben Barcelonában vettek

részt a nyári olimpiai játékokon. **Elekes Endre** Magyarország képviselőjében szabadfogásban, 68 kg-os súlycsoportban a tizedik helyen, **Szabó László** (szül. 1968) **Ludwig Schneider** néven német színekben szintén a tizedik helyen végzett a maga kategóriájában.

A Csíki-medence természeti adottságai inkább a téli sportoknak kedveznek, így sportolói elsősorban a téli olimpiákon szerepeltek és értek el kimagasló eredményeket. Ennek ellenére a sporttörténet néhány olyan csíki születésű versenyzőt is számon tart, akik kitartó munkájuknak és tehetségüknek köszönhetően eljutottak a nyári olimpiai játékokra. A berlini nyári olimpiai játékok résztvevője volt az első csíki olimpikonként számon tartott **Gál Lajos** hosszútávfutó. A csíkdánfalvi születésű Gál Lajos (1900–1944) 22 éves korában került Brassóba szabómesterséget tanulni. A kiválóan síelő és futballozó csíki fiatalember hosszútávfutóként került be az atlétika történetébe. A két világháború közötti időszak egyik legjobb maratoni futójaként számon tartott Gál előbb a Brassói IAR, majd a második bécsi döntés után a Kolozsvári AC sportolója volt. Az 1930-as években hatszor volt Románia bajnoka hosszútávfutásban, háromszor pedig Balkán-bajnok. 1935-ben II. Károly román király személyesen tüntette ki Gál Lajost, mint az év legjobb sportolóját. A világ egyik legrégebbi és leghíresebb futóversenyének számító Kassai Maratonnak is rendszeres résztvevője volt, ahol szintén előkelő helyezéseket ért el. Az 1936-os berlini olimpián a 2 óra 55.02 perces időeredményével csak a 23. helyen végzett. Sikeres karrierjének és életének a második világháború vetett véget. 1944 őszén a visszavonuló magyar hadseregtől lemaradó Gál Lajossal és három katonatársával a szovjet katonák végeztek Korondon. Sepsiszentgyörgyön emlékére 1978-tól futóversenyt rendeznek.

A csíki olimpikonok sorában következő kásonújfalusi **Róka Antal** (1927–1970) szintén atléta, távgyalogló volt. Csíkszeredai tanulmányait követően a soproni tiszti iskola növendéke lett. A második világháborúban leventekatonaként vett részt,

Gál Lajos, az első csíki olimpikon

majd rövid ideig angol fogságba került. A háború befejezése után Magyarországon telepedett le, előbb az Újpesti TE, 1948-tól a Budapesti Egyetemi Atlétikai Klub, 1950-től a Budapesti Honvéd atlétája lett. 1952-től 1956-ig szerepelt a magyar válogatottban. Kiváló képességű távgyaloglóként 1952 és 1955 között három világcúcsot állított fel. Az 1952. évi helsinki olimpián bronzérmes lett, de – 1955-ben felállított világcúcsa után – az 1956-os melbourne-i olimpián, habár az ötven kilométeres táv esélyesének számított, csak az ötödik helyen végzett. Állítólag: a verseny ideje alatt fogyasztott üdítőitalába mérget tettek, mivel az 1956-os forradalom áldozatainak emlékére az olimpiai faluban fekete szalagot kötött a magyar nemzeti zászlóra. Tény, hogy a verseny után mérgezéses tünetekkel kórházba szállították, majd hazatérése után eltiltották a sportolástól. Korai haláláig edzőként tevékenykedett a Központi Sportiskola Sport Egyesületnél.

A csíksomortáni születésű **Balló Ferenc** (szül. 1932) csak későn, húszévesen kezdett el sportolni. A nyers testi erejéről az egész román hadseregben híressé lett Balló Ferencet Nagybányán, a tűzoltóknál teljesített katonai szolgálata idején irányították a birkózás felé. Rövidesen a Bukaresti Dinamohoz igazolt, amelynek versenyzőjeként kétszer, 1964-ben To-

kióban, 1968-ban pedig Mexikóvárosban vett részt román színekben az ötkarikás játékokon. Ezenkívül kétszeres világbajnok ezüstérmes, 1965-ben pedig Manchesterben Európa-bajnok lett. A sokszoros román bajnok Balló versenyzői pályafutása befejezése után Marosvásárhelyen edzőként tevékenykedett. Legismertebb tanítványa **Simon László**, Marosvásárhely első olimpiai érmese, aki 1976-ban Montrealban bronzérmes szerzett a szabadfogású birkózás nehéz súlycsoportjában.

A szászrégeni **Szabó Árpád** (szül. 1959) Csíkszeredában lett közismert cselgáncsozó. 1980-ban tagja volt Moszkvában a román csapatnak, de sajnos a 60 kg-os súlycsoport versenyeiből hamar távozni kényszerült.

A Gyergyói-medence további három székely olimpikont adott. Elsőként **dr. Török Zoltán** (1899–1970) nevét kell megemlítenünk, aki Gyergyótölgyes szülötte. A Pannónia Evezős Club versenyzőjeként az 1924-es párizsi és az 1928-as amszterdami olimpiákon állt rajthoz a magyar kormányos négyes vezérevezőjeként. Mindkétszer a reményfutamban esett ki hajója. A tízszeres magyar bajnokot több szerencse kísérte az 1932-es Európa-bajnokságon, amikor kormányos nélküli négyes csapatával aranyérmes szerzett. Egy másik gyergyószentmiklósi székely olimpikon szintén a „vizes sportokban” alkotott maradandót. **Molnár Endre** (szül. 1945) 1960–1966 között a Budapesti Építők, 1966-tól 1980-ig pedig a Budapesti Spartacus csapatok úszója és vízilabdázója volt. Ebben az időszakban 189-szer védte a magyar pólócsapat kapuját, amellyel 1973-ban világbajnok, 1975-ben és 1978-ban VB második, 1974-ben és 1977-ben pedig Európa-bajnok lett. Négy olimpiára is kijutott: 1968-ban Mexikóvárosban harmadik, 1972-ben Münchenben második, 1976-ban Montrealban első, 1980-ban Moszkvában ismét harmadik lett csapatával. Edzőként a Budapesti Spartacusnál, a Budapesti VSC-nél és Kuvaitban tevékenykedett. Kiváló sikereinek elismeréseként 2008-ban szülővárosa díszpolgári címmel tüntette ki. Ugyancsak Gyergyószentmiklósról származik **Marosi Katalin** (szül. 1977) teni-

szezónó is, aki 2000-ben Sydneyben Magyarországot képviselte. Mandula Petrával a női páros teniszben nyolcadik helyen végeztek, míg egyéniben már az első fordulóban kiesett az Amerikai Egyesült Államok csapatában játszó Szeles Mónikával szemben.

Háromszék szintén büszke lehet a maga sportolóira, akik nyolc sportágban – atlétika, evezés, kézilabda, lovassport, öttusa, röplabda, torna, vívás – küzdöttek a nyári ötkarikás viadalokon. A Háromszéken született olimpikonok közül hárman – **dr. Bodosi Mihály** (1909–2005), **Kulcsár György** (1900–?) és **Benkő Tibor** (1905–1988) – Magyarországon váltak híres sportolókká. Dr. Bodosi Mihály nyolcévesen került Barótról Kaposvárra, s itt lett kitűnő atléta, hiszen Európában elsőként sikerült átugrania a kétméteres álommagasságot. 1936-ban Berlinben azonban 185 cm-es eredményével nem jutott a döntőbe. Mivel sorkatonai szolgálatot teljesített, nem sikerült megfelelően felkészülnie a nagy versenyre. A Sepsiszentgyörgyön született Kulcsár György hosszútávfutó Háromszék első olimpiai versenyzője volt. A Magyar Atlétikai Club versenyzőjeként a két világháború közötti időszak legjobb magyar hosszútávfutói közé tartozott. 1924-ben szerepelt az olimpiai játékokon Párizsban, de az 5000 méteres síkfutásban nem sikerült helyezést elérnie. A szintén sepsiszentgyörgyi születésű Benkő Tibor a Ludovika Akadémia Sportegyesület tagjaként az 1932-es Los Angeles-i olimpiai játékokon öttusában és vívásban képviselte a magyar színeket. Öttusában a 18. helyen végzett, párbajtőrívásban az elődöntőig jutott.

Erdély földjén maradt, Románia színeiben versenyzett az 1899-ben született **Péter László** vágtagzó. A sepsiszentgyörgyi születésű versenyző a Székely Mikó Kollégium diákjaként kezdett atletizálni, innen került a kolozsvári Kereskedelmi Akadémiára, s mint atléta a Kolozsvári Atlétikai Clubba. Az egyetem elvégzése után a Temesvári Atlétikai Club versenyzője lett. 1921–1928 között rendszeresen nyerte a két vágtagzó országos bajnoki címeit, javította az országos rekordokat: 1928-ban 100 méteren 10.6

másodpercet szaladt. Az 1928-as amszterdami olimpián szerepelt. Főnőkéntől, az egyik temesvári bank igazgatójától kapott kölcsönrel kalandos körülmények közt, harmadosztályú vonatkocsin, autóstoppal, szekérral s még gyalog is utazott, hogy idejében ott lehessen a rajtnál. Egy nappal az előfutamon előtt, holtfáradtan, betegesen érkezett meg az olimpia városába. Ilyen körülmények közt jó eredményre nem számíthatott, a selejtezőn kiesett. A 100 méteres síkfutást a kanadai Williams nyerte 10.8-as idővel. Amszterdamban jelen volt még egy mikós diák, a komollói születésű súlylökő, **Dávid József** (1900–1989), aki abban az időben a Resicai UDR színeiben versenyzett. Az előselejtezők során ő sem tudta teljesíteni a 13 métert – noha országos csúcsa 14,06 m volt –, s így idő előtt kiesett az érmeért vívott küzdelemből. 1960-ban a római olimpián a kézdívásárhelyi születésű **Kádár András** (szül. 1937) képviselte Romániát a lovas tusában. Igaz, nem sok sikerrel, mivel lova a második számban, a tereplovasághoz megsérült. Tokióban, 1964-ben a baróti származású **Derzsi Ede** (szül. 1934) röplabdázó (udvarhelyi diákévei alatt kezdett el atletizálni és kézi-

*Bodosi Mihály
Cornelius Johnson
amerikai magasugróval*

labdázni) ugyancsak román színekben versenyzett. A világbajnoki kétszeres ezüstérmes és kétszeres bronzérmes, illetve kétszeres Európa-bajnoki ezüstérmes Derzsi a várakozások ellenére csapatával csak a negyedik helyen végzett.

Az 1972-es müncheni játékokra további két háromszéki sportoló jutott ki: az imecsfalvi **Kicsid Gábor** (szül. 1948) a világverő román kézilabdaválogatott tagjaként, valamint a tamásfalvi **Tusa Imre** (szül. 1941) evezősként. Kicsidék a harmadik helyen végeztek, négy évvel később pedig Montrealban ezüstérmesek lettek, miután a döntőben a román válogatott a szovjetekkel szemben alulmaradt. A kormányos nélküli négyes román hajó legénysége: Tusa Imre, Ágh Béla, Papp Ferenc és Naumescu Mihai, Münchenben az előkelő ötödik helyen zárt. Az evezésnél maradván hadd jegyezzük meg, hogy az 1996-os jubileumi athéni olimpián a román hajóraj tagja volt a sepsiszentgyörgyi **Rácz Attila** (szül. 1973) is.

Minden idők legsikeresebb székely olimpiakörműve a különös tehetséggel megáldott **Szabó Katalin** (szül. 1968, Zágon) tornász volt. Azon az 1984-es Los Angeles-i olimpián ejtette ámulatba az egész világot, amelyen a volt szocialista országok közül egyedül Románia vett részt. Négy versenyszámban – csapatban, ugrásban, gerendán és talajon – aranyérmes, míg egyéni összetettben ezüstérmes szerzett.

Végezetül tegyük említést a sepsiszentgyörgyi születésű **Török Edit** kézilabdázóról, aki 1992-ben Barcelonában Ausztria csapatát erősítette, amellyel az ötödik helyen végzett.

A fentiekben 31 székely olimpiakörműve sikerét villantottuk fel, akik együttesen 40 nyári olimpiai játékon vettek részt különböző nemzetek – magyar, román, német és osztrák – színeiben. Összesen 17 érmet szereztek, 7 aranyat, 4 ezüstöt és 6 bronzot. Valamennyien megállták helyüket a versenypályán, de sikeres edzőkként, orvosokként, tanárokként, emberekként a mindennapi életben is. Úgy gondolom, büszkéek lehetünk rájuk, mert az ő eredményeik a mi dicsőségünk is.

Forró Albert

Koncert előtt (Csikszereeda, 2008)

Bartók nyelvén szervekeknek

Koncert után (Székelyudvarhely, 2011)

Lásd cikkünket a 2. oldalon.